

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЛІЗИНГУ АВІАЦІЙНОЇ ТЕХНІКИ

Інститут повітряного і космічного права НАУ, E-mail: justitia@nau.edu.ua

У даній статті автор акцентує увагу на правових основах лізингу авіаційної техніки в Україні, умовах здійснення лізингових операцій та алгоритмі використання можливостей, що відкриваються у зв'язку з застосуванням положень та норм зазначених правових документів.

Досліджувана проблема на науково-теоретичному рівні розглядалась ученими тільки побіжно без окреслених параметрів. Можна вважати, що в Україні предмет лізингу авіаційної техніки не викликав достатньої зацікавленості у науковців, хоча наукові викладки можуть швидко отримати практичне застосування.

Характерною рисою нормативно-правового регулювання лізингу авіаційної техніки в Україні є єдність законодавства як для авіаційної, так і для всіх інших сфер лізингової діяльності. Проте нормативно-правових актів, що регулюють виключно сферу авіаційного лізингу, дуже мало. Слід зазначити, що більшість з них є міжнародними актами, що ратифіковані Верховною Радою України, а отже мають правове застосування в Україні. На даний час сфера авіаційного лізингу в Україні регулюється національними та міжнародними нормативно-правовими актами.

1. Міжнародні нормативно – правові акти, ратифіковані Верховною Радою України:

- „Конвенція про тимчасове ввезення” від 26.06.1990, приєднання України - 24.03.2004, набула чинності 22.09.2004;

- „Конвенція про міждержавний лізинг” від 25.11.1998, Постанова КМУ на ратифікацію із застереженням від 28.04.1999 № 713, набула чинності 30.08.2001;

- „Конвенція УНІДРУА „Про міжнародний фінансовий лізинг” від 28.05.1988, приєднання України – 11.01.2006, набула чинності 01.05.1995 (Закон України „Про приєднання України до „Конвенції УНІДРУА „Про міжнародний фінансовий лізинг”);

- „Модельний закон про лізинг” від 14.04.2005 № 25-6, прийнятий на 25 пленарному засіданні Міжпарламентської асамблеї країн – учасниць СНД;

- Кейптаунська конвенція 2001 року підписана Україною, не ратифікована нею, але ратифікована 3 іншими державами-учасницями, чого достатньо для набуття нею чинності; доповнюється Протоколом щодо обладнання повітряних транспортних засобів, який для набуття чинності повинен бути ратифікованим 8 державами-

учасницями. На даний час є ратифікована 7 державами-учасницями;

2. Кодекси України, що регулюють питання лізингу та оподаткування лізингових операцій.

3. Закони України, що регулюють загальні питання лізингу авіаційної техніки.

Прикладне значення для лізингу авіаційної техніки також мають постанови Кабінету Міністрів України, що є правовими засобами безпосереднього регулювання лізингу авіаційної техніки:

- Постанова КМУ „Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету, які виділяються на надання кредитів для здійснення операцій з фінансового лізингу авіаційної техніки” від 14.04.2004 № 469;

- Постанова КМУ „Про затвердження Порядку віднесення операцій резидентів у разі провадження ними зовнішньоекономічної діяльності до договорів виробничої кооперації, консигнації, комплексного будівництва, оперативного та фінансового лізингу, поставки складних технічних виробів, товарів спеціального призначення та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов КМУ” від 30.03.2002 №445;

4. Нормативно – правові акти інших центральних органів виконавчої влади:

- Постанова Правління Національного банку України „Про затвердження Інструкції про порядок здійснення контролю і отримання ліцензій за експортними, імпортними та лізинговими операціями” від 24.03.99 №136 ;

- Наказ Міністерства транспорту України „Про затвердження порядку надання висновків щодо обґрунтованості причин перевищення термінів повернення виручки в іноземній валюті за договорами оперативного та фінансового лізингу (у формі міжнародного лізингу), поставки складних технічних виробів, виробничої кооперації в галузі транспорту” тощо.

Регулювання лізингових операцій на господарському рівні між суб'єктами лізингових операцій здійснюється на основі лізингових договорів.

Слід зазначити, що на даний час практично урегульовано проблемні питання авіаційного лізингу вітчизняної та зарубіжної техніки.

На особливу увагу заслуговує Закон України „Про фінансовий лізинг” від 16.12.1997 № 723/97 – ВР, що є одним з найважливіших та таким, що спеціалізовано регулює лізингові відносини. Регулювання відбувається на основі наступних розділів нормативно-правового акту: визначення поняття фінансового лізингу; законодавство про лізинг; предмет лізингу; суб’єкти лізингу; сублізинг; договір лізингу; відмова від договору лізингу; право власності на предмет лізингу; захист прав лізингоодержувача на предмет лізингу; права та обов’язки лізингодавця; права та обов’язки лізингоодержувача; реєстрація предмету лізингу; ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмету лізингу та його страхування; утримання предмету лізингу; правові наслідки поліпшення лізингоодержувачем предмету лізингу; лізингові платежі; вирішення спорів; амортизаційні відрахування.

Тенденцією реформування сфери фінансового лізингу, включаючи реформування нормативно-правової бази, зокрема Закону України „Про фінансовий лізинг” є наділення правових положень більшою юридичною силою та можливостями для регулювання окремих договорів лізингу. Все менше правових питань вирішуються жорстко на законодавчому рівні та все більше прав надається суб’єктам господарювання для укладення договорів на двосторонньому та багатосторонньому рівні. Підтвердження цього може бути внесення змін до Закону України „Про лізинг” у грудні 2003 року.

Закон України „Про податок на додану вартість” від 03.04.1997 №167/97 – ВР та Закон України „Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.1994 №334/94 – ВР також виконують функції регулювання сфери оподаткування лізингових операцій.

Постанова КМУ „Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету, які виділяються на надання кредитів для здійснення операцій з фінансового лізингу авіаційної техніки” від 14.04.2004 № 469 визначає порядок використання коштів держбюджету, які виділяються для надання кредитів на здійснення операцій з фінансового лізингу авіаційної техніки. Розпорядником цих коштів є Міністерство транспорту та зв’язку, яке на конкурсних засадах (тендеру) визначає одержувача, який, у свою чергу, визначає кінцевих одержувачів державних коштів. Мінтрансзв’язку на виконання цієї Постанови наказом від 30.04.2004 №377 затверджено Порядок та умови проведення конкурсу з визначення одержувача коштів державного бюджету, які виділя-

ються для надання кредитів на здійснення операцій з фінансового лізингу авіаційної техніки. Одержувачем коштів держбюджету на конкурсній основі визначена ВАТ Лізингова компанія „Укртранслізинг”, з якою було укладено відповідний лізинговий договір. Також цією Постановою регулюються обсяги наданих кредитів та їх періодичність.

Постанова Правління Національного Банку України „Про затвердження інструкції про порядок здійснення контролю і отримання ліцензій за експортними, імпортними та лізинговими операціями” від 24.03.99 №136 визначає, що потребують одержання ліцензії лізингові операції резидентів, які здійснюються на умовах, коли відстрочення поставки об’єкта лізингу в Україну перевищує 90 календарних днів з моменту виставлення векселя, здійснення авансового платежу чи платежу на користь нерезидента-лізингодавця при використанні акредитивної форми розрахунків або якщо останній лізинговий платіж надійде на рахунок резидента-лізингодавця у строки, що перевищують 90 календарних днів з дати оформлення митної декларації на вивезення з України об’єкта лізингу. Якщо законодавчо встановлені строки порушені при проведенні розрахунків між лізингодавцем та продавцем об’єкта лізингу, один з яких є резидентом, а інший - нерезидентом і які є сторонами договору лізингу, укладеного у формі багатосторонньої (за участю лізингодавця, лізингоодержувача та продавця об’єкта лізингу) угоди, то контроль за такою операцією аналогічний контролю за експортними (імпортними) операціями резидентів. Відлік законодавчо встановленого строку розрахунків за лізинговою операцією, при здійсненні якої резидент виступає лізингоодержувачем, банк здійснює за зразком імпортних операцій резидентів. Банк знімає з контролю лізингову операцію, за якою резидент є лізингоодержувачем, після пред’явлення останнім документа, що згідно з умовами договору засвідчує здійснення нерезидентом поставки об’єкта лізингу. Відлік законодавчо встановленого строку розрахунків за лізинговою операцією, при здійсненні якої резидент виступає лізингодавцем, починається з наступного календарного дня після дня оформлення митної декларації на об’єкт лізингу.

Банк також знімає з контролю лізингову операцію, за якою резидент виступає лізингодавцем, після зарахування суми останнього лізингового платежу (або його частини у разі здійснення обов’язкового продажу) на поточний рахунок цього резидента.

Ліцензії за лізинговою операцією видаються центральним апаратом Національного банку України. Для отримання ліцензії за експортною, імпоротною та лізинговою операціями резидент має подати до центрального апарату такі документи: заяву у довільній формі з обґрунтуванням потреби в перевищенні законодавчо встановлених строків розрахунків, яка обов'язково має містити повну назву, місцезнаходження (повну адресу), код за ЄДРПОУ резидента; реквізити банку, через який здійснюються розрахунки за договором; назву, місцезнаходження (повну адресу) нерезидента; номер і дату договору, номер і дату митної декларації або платіжних документів (за їх наявності на день подання заяви), суму заборгованості та строк перевищення законодавчо встановленого строку розрахунків; висновок Державної податкової адміністрації України про можливість продовження цих строків за зовнішньоекономічними договорами резидентів. Центральний апарат розглядає документи, подані резидентом, протягом 20 робочих днів з часу отримання повного пакета документів і надає резиденту ліцензію або відмовляє у її наданні із зазначенням причин відмови в письмовій формі.

Протягом останнього часу вносяться зміни до нормативно-правових актів, якими вирішуються конкретні питання регулювання лізингу авіаційної техніки, зокрема, оподаткування податком на додану вартість лізингових операцій та тимчасове ввезення на митну територію України літаків на умовах лізингу. Так, ДПА України своїм листом від 20.07.2004 року надала можливість видачі податкового векселя в оплату податку на додану вартість при митному оформленні літака, що ввозиться на умовах лізингу.

Висновок

На сучасному етапі повинна бути створена національна лізингова компанія, яка підтримає укра-

їнську авіацію, створить можливість для вітчизняних літакобудівників значно розширити ринки збуту (як в Україні так і за її межами), забезпечить вітчизняних перевізників здатністю оновити авіапарк. Це відповідним чином позитивно вплине на розвиток вітчизняної авіаційної галузі. В теоретичному плані є потреба дослідити фактори впливу на можливий розвиток лізингу авіаційної техніки в Україні.

Література

1. *Господарський кодекс України* // Голос України. – 2003. – № 49.
2. *Митний кодекс України* // ВВР України. – 2002. – № 80. – Ст. 345.
3. *Цивільний кодекс України*. Там само. – 2003. – №40-44. – Ст. 356.
4. *Закон України „Про оподаткування прибутку підприємств”*. Там само. – 1997. – № 27. – Ст. 181.
5. *Закон України „Про фінансовий лізинг”*. Там само. – 2004. – №15. – Ст. 231.
6. *Закон України „Про податок на додану вартість”* // Офіційний вісник України. – 1997. - № 18. – Ст.3.
7. *Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку віднесення операцій резидентів у разі провадження ними зовнішньоекономічної діяльності до договорів виробничої кооперації, консигнації, комплексного будівництва, оперативного та фінансового лізингу, поставки складних технічних виробів, товарів спеціального призначення та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов КМУ”*. Там само. – 2002. – № 14. – Ст. 209.
8. *Постанова Правління Національного Банку України „Про затвердження Інструкції про порядок здійснення контролю і отримання ліцензій за експортними, імпорними та лізинговими операціями”*. Там само. – 1999. – № 22. – Ст. 131.
9. *Конвенція про тимчасове ввезення*. Там само. – 2004. – № 36. – Ст. 258.
10. *Конвенція УНІДРУА. Про міжнародний фінансовий лізинг*. Там само. – 2006. – № 6. – Ст. 11.

Д.Н. Веприяк

Правовые принципы лизинга авиационной техники.

В данной статье автор акцентирует внимание на правовых основах лизинга авиационной техники в Украине, условиях осуществления лизинговых операций и алгоритме использования возможностей, открывающихся в связи с применением положений и норм рассматриваемых правовых документов.